

Силабус
навчальної дисципліни
**«Спеціальна методика розвитку мовлення дітей
дошкільного віку»**
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма **Дошкільна освіта**
Спеціальність **012 Дошкільна освіта**
Галузь знань **Освіта**
Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

Викладач	Алла ОМЕЛЯНЕНКО, кандидат педагогічних наук , доцент кафедри дошкільної освіти
Посилання на сайт	
Контактний тел.	0664511030
Е-mail викладача:	alla.omelyanenko2017@gmail.com
Графік консультацій	Ср. 13.00 – 16.00, Пт. 13.00 – 16.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
4	20	20	80	іспит

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: порушення мовленнєвого розвитку, навчання, рідна мова, розвиток мовлення, мовленнєве виховання, діти дошкільного віку, культура мовлення .

Мета та предмет курсу:

Метою формувати у здобувачів першого (бакалаврського) рівня глибокого розуміння лінгводидактичних і психофізіологічних основ навчання рідного мовлення, озброєння їх спеціальними засобами, методами і прийомами роботи з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Предметом навчальної дисципліни є процес формування мовленнєвої діяльності у дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку та оволодіння ними мовою в межах спеціального дошкільного навчального закладу.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК-3. Комунікаційні навички. Здатність до ефективної комунікації та до представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційно-комунікативні технології та відповідні спеціальні терміни.

ФК-2. Застосування знань на практиці. Здатність використовувати психолого-педагогічні та методичні знання для різнобічного розвитку дітей дошкільного віку; бути обізнаним з інноваційними педагогічними технологіями навчання та виховання дітей дошкільного віку, впроваджувати їх в освітній процес.

ФК-5. Володіння термінологією та комунікативними засобами. Здатність використовувати спеціальну термінологію та адекватні комунікативні засоби української та іноземної мов (в усній та письмовій формах) у педагогічному спілкуванні.

ФК-3. Володіння прикладними знаннями та навичками.

3.1. Здатність організувати різні види діяльності дітей дошкільного віку на засадах дитиноцентричного, особистісно-зорієнтованого, індивідуально-диференційованого підходів.

3.2. Організувати освітній процес в закладі дошкільної освіти, створюючи умови для повноцінного формування особистості дітей, їх розумового, фізичного, морального, естетичного розвитку.

ПРН-12. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

ПРН-5. Здатність використовувати професійно-педагогічні знання, вміння, навички для розв'язання практичних завдань в галузі дошкільної освіти.

ПРН-3. Здатність до особистісно-зорієнтованого педагогічного спілкування з дітьми дошкільного віку.

ПРН-8. Здатність до практичного втілення сучасних освітніх технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти;

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи спеціальної методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку

Предмет, мета та завдання спеціальної методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Методологічні основи спеціальної методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Змістовий модуль 2. Система роботи з формування і розвитку мовлення дітей із порушенням мовленнєвого розвитку

Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Завдання, зміст, особливості розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Змістовий модуль 3. Спеціальна методика розвитку словника

Поняття та значення словникової роботи

Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей

Змістовий модуль №4. Спеціальна методика формування граматичної будови мовлення

Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку

Спеціальна методика формування способів словотворення.

Змістовий модуль №5 Спеціальна методика виховання звукової культури мовлення

Теоретичні аспекти роботи з виховання звукової культури мовлення дітей раннього та дошкільного віку.

Етапи, зміст і методика навчання правильної вимови звуку

Змістовий модуль №6. Теоретичні засади роботи з розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку

Загальна характеристика зв'язного мовлення

Загальні питання методики роботи з навчання дітей дошкільного віку монологічного мовлення.

Змістовий модуль №7. Спеціальна методика навчання діалогічного мовлення та переказу літературних творів

Методи розвитку діалогічного мовлення

Поняття переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення

Змістовий модуль №8. Спеціальна методика розвитку зв'язного мовлення

Спеціальна методика навчання дітей описам.

Спеціальна методика навчання розповідання за картинами

Поняття творчого розповідання

Методи навчання: методи організації і здійснення навально-пізнавальної діяльності: лекції (вступна, тематична, проблемна, лекція-візуалізація), робота з психолого-педагогічною, науково-теоретичною та методичною літературою;

методи стимулювання навчальної діяльності: навчальна дискусія, пізнавально-навчальні ігри, інтелектуальні ігри, круглий стіл.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Організація вивчення дисципліни відбувається відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у БДПУ», «Положення про організацію самостійної роботи студентів БДПУ», «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальної діяльності досягнень здобувачів вищої освіти у БДПУ», «Положення про академічну доброчесність БДПУ», «Про виявлення і запобігання академічного плагіату у БДПУ».

Максимальна концентрація зусиль на формування та розвиток комунікативних навичок у здобувача першого (бакалаврського) рівня освіти вищої освіти; опрацювання і підготовка до висловлювання власної точки зору, полілога, дискусії з приводу матеріалу, викладеного в методичних рекомендаціях до семінарських занять, самостійної роботи.

Вивчення дисципліни передбачає використання таких форм організації навчання: лекція, семінарське заняття, самостійна та індивідуальна робота. Лекційні курси, а також додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті БДПУ (освітня платформа MOODL).

Відвідування усіх видів занять є обов'язковим. На лекціях обов'язковим є ведення письмового конспекту. Підготовка до семінарських занять передбачає опрацювання визначеного матеріалу та виконання завдань. Самостійні та індивідуальні завдання складаються своєчасно. За об'єктивних причин навчання на певний час може відбуватися в он-лайн формі.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Пропущені лекції, практичні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Присутність студентів на практичних заняттях, контрольній роботі та іспиті є обов'язковою. Якщо студент пропустив практичне заняття, необхідно виконати всі практичні завдання, які були предметом оцінювання. Якщо студент не отримав сумарну оцінку за результатами виконання практичних завдань (на практичних заняттях), а також не виконав завдань для самостійної роботи, то він не допускається до складання підсумкової атестації

Політика щодо доброчесності: виконання всіх проміжних та підсумкових завдань самостійно, без допомоги сторонніх осіб; надавати для оцінювання лише результати власної роботи; не списувати під час виконання контрольних робіт, складання підсумкової атестації (в т.ч. використання мобільних девайсів).

Політика використання генеративного штучного інтелекту (GSI)

Застосування генеративного ШІ у цьому курсі регулюється Політикою використання ШІ в освітньому процесі БДПУ (Наказ № 39 від 18.09.2025, рішення Вченої ради від 11.09.2025).

Режим використання: дозволено з обмеженнями

У межах цього курсу дозволяється відповідальне використання ГШІ лише для:

- структурування плану написання робіт;
- лексичного покращення тексту;
- підбору джерел (за умови обов'язкової перевірки достовірності).

Заборонено використання ГШІ для:

- повного генерування текстів робіт або розділів;
- автоматичного створення аналітичних висновків.

Усі випадки використання ШІ мають бути відкрито задекларовані у письмових роботах згідно зі стандартом GAIDeT (<https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/index-uk.html>).

Обмеження в контрольованому середовищі

Під час виконання контрольованих оцінювань (іспити, тестування, захисти, практикуми), використання ГШІ заборонено.

Порушення цього правила може вважатися порушенням академічної доброчесності і тягне за собою відповідні наслідки згідно з Кодексом БДПУ.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:
мультимедійний проектор (мультимедійні презентації, відео- фільми).

Система оцінювання та вимоги:

Поточний контроль

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт та тестуванням тощо.

Загальний результат поточної успішності визначається в кінці семестру як сума балів, набраних за кожний заліковий кредит.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до показників, систематизованих для кожного з видів робіт.

Система нарахування рейтингових балів під час семінарського та практичного занятя

Загальна кількість балів	Вид роботи студента	Диференціація балів відповідно показників
1-5	Фіксований виступ за питаннями плану	«5» - послідовно, логічно і глибоко розкритий теоретичний зміст матеріалу відповідно до програмного завдання без спирання на конспект, продемонстровано широкі і системні знання з дисципліни.
		«4» - достатньо повно розкритий теоретичний зміст матеріалу із спиранням на конспект, допущені несуттєві помилки під час виступу
		«3» - неглибоко розкритий зміст матеріалу відповідно до програмного завдання зі спиранням на конспект, допущені незначні помилки під час відповіді
		«2» - часткове розкриття програмного питання, знання базових понять і показників, читання з

		аркуша. «1» - підготовлено письмовий фіксований виступ, але без усної доповіді.
1-3	Участь у обговоренні питань плану, доповнення відповідей, постановка додаткових або уточнюючих питань до доповідачів	«3» - аналіз та суттєве доповнення відповідей, постановка 3-х і більше додаткових або уточнюючих питань до доповідачів
		«2» - аналіз та уточнення окремих положень відповідей, постановка 2-х додаткових або уточнюючих питань до доповідачів
		«1» - постановка 1-го додаткового або уточнюючого питання до доповідачів
1-5	Цільовий (тематичний) виступ	«5» - логічно, чітко і глибоко розкритий зміст теми без спирання на конспект, встановлення контакту із слухачами
		«4» - достатньо повно розкритий зміст теми з незначним спиранням на конспект, допущено несуттєві помилки під час доповіді.
		«3» - неглибоко розкритий зміст теми із спиранням на конспект, допущені незначні помилки під час відповіді
		«2» - часткове розкриття теми, читання з аркуша, порушення логіки викладу
		«1» - підготовлено письмовий виступ, але без усної доповіді

Система нарахування рейтингових балів під час самостійної роботи

Загальна кількість балів	Вид роботи студента	Диференціація балів відповідно показників
1-5	Конспектування першоджерел	«5» - завдання виконано повністю; конспект докладний, чіткий; в тексті виділено визначення, виписано цитати, які оформлено відповідно вимог.
		«4» - завдання виконано повністю; конспект докладний, в тексті виділено визначення, але відсутнє цитування.
		3» - завдання виконано на достатньому рівні; конспект достатньо повний, в тексті відсутні виділення визначень, не виписано цитати.
		«2» - завдання виконано частково, конспект поверховий, не відображає лише основні положення тексту; відсутні виділення визначень, не виписано цитати.
		«1» - завдання виконано частково; конспект поверховий, не відображає основних положень тексту; відсутні виділення визначень, не виписано цитати.
1-5	Виконання	«5» - завдання виконано повністю,

	практичного завдання	<p>продемонстровано здатність застосовувати знання теоретичного матеріалу відповідно до програмного завдання, широкі і системні знання з дисципліни, творчий підхід до виконання завдання</p> <p>«4» - завдання виконано повністю, допущено незначну кількість несуттєвих помилок</p> <p>«3» - завдання виконано на достатньому рівні, допущено значну кількість несуттєвих помилок</p> <p>«2» - часткове виконання завдання з несуттєвими помилками</p> <p>«1» - часткове виконання завдання з суттєвими помилками</p>
1-5	Мультимедійна презентація	<p>«5» - презентація показує глибоке розуміння теми, притягує увагу аудиторії; ефективно та творчо застосовано потужність мультимедіа ефектів, прийнятних для даного виду роботи; всі елементи презентації показують оригінальність роботи.</p> <p>«4» - презентація має чіткі цілі, що відповідають темі; включено інформацію з різних джерел; використано більше 4-х мультимедіа ефектів в збалансованому, привабливому та доступному вигляді, наявні незначні помилки</p> <p>«3» - презентація відповідає темі, представляє інформацію структуровано, зрозуміло для аудиторії, зроблений акцент на важливих питаннях, використано більше 3-х мультимедіа ефектів, є деякі технічні огріхи</p> <p>«2» - презентація сфокусована на темі, але висвітлює її поверхово; наявна певна організаційна структура, незначні фактичні помилки; використано 1-2 мультимедіа ефекти</p> <p>«1» - презентація має вигляд незакінченої збірки випадкових слайдів, наявні значні фактичні помилки, відсутні мультимедіа ефекти</p>

Система нарахування рейтингових балів за виконання індивідуально-дослідних завдань

Загальна кількість балів	Вид роботи студента	Диференціація балів відповідно показників
1-10	Реферат	«10» - тему викладено повно, послідовно, логічно, обсяг 13-15 друкованих сторінок; список використаної наукової літератури нараховує понад 10 джерел, оформлення яких відповідає сучасним вимогам.
		«9» - обсяг 11-12 сторінок; тема викладена досить повно, але є незначні недоліки у логіці викладу;

		бібліографічний список нараховує 10 джерел, оформлення яких відповідає сучасним правилам, але містить незначні помилки (10%).
		«8» - тема загалом розкрита досить повно, обсяг 9-10 друкованих сторінок; логіка частково порушена; бібліографічний список нараховує 9 джерел, містить певні помилки (20%).
		«7» - тема загалом розкрита, обсяг 8 сторінок; логіка викладу окремих питань плану порушена, мають місце неточності у змісті; бібліографічний список нараховує 8 джерел, оформлення яких містить певні несуттєві помилки(30%).
		«6» - тема реферату розкрита не досить повно (обсяг 7 друкованих сторінок), логіка відсутня; бібліографічний список нараховує 7 джерел, оформлених з несуттєвими помилками (40%).
		«5» - тема реферату розкрита не досить повно, обсяг є недостатнім для викладення обраної проблеми (6 друкованих сторінок); частково враховано вимоги до оформлення (відсутня логіка у пунктах плану, посилання на список літератури в тексті); у бібліографічному списку 6 наукових джерел, оформлених з несуттєвими помилками (50%).
		«4» - тема реферату розкрита поверхово, обсяг є недостатнім для викладення обраної проблеми (4-5 друкованих сторінок); частково враховано вимоги до оформлення (відсутня логіка у пунктах плану, посилання на список літератури в тексті, нумерація сторінок); у бібліографічному списку менше п'яти наукових джерел, оформлених з суттєвими помилками
		«3» - тема реферату розкрита поверхово, обсяг є недостатнім для викладення обраної проблеми (3-4 друкованих сторінки); частково враховано вимоги до оформлення (відсутній план, посилання на список літератури в тексті, нумерація сторінок); у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел, оформлених з суттєвими помилками
		«2» - тема реферату розкрита частково (обсяг 2-3 друкованих сторінки), у бібліографічному списку менше двох наукових джерел, оформлення не відповідає вимогам.
		«1» - реферат не розкриває тему, повністю не враховано вимоги до його оформлення.
1-5	Творчий проєкт	«5» - проєкт якісно оформлений та представлений; робота має самостійний, творчий характер та відповідає принципам академічної доброчесності; роботі притаманна внутрішня послідовність, логічність і завершеність.

		«4» - робота має самостійний, творчий характер однак є незначні запозичення; роботі притаманна внутрішня послідовність, логічність і завершеність.
		«3» - робота має самостійний, однак є запозичення та вже наявні досягнення; роботі притаманна внутрішня послідовність, логічність і завершеність.
		«2» - у проєкті майже відсутня автентичність; роботі притаманна часткова внутрішня послідовність, логічність і завершеність.
		«1» - у проєкті відсутня автентичність; роботі не притаманна внутрішня послідовність, логічність і завершеність.

Семестровий контроль

Здобувач вищої освіти може бути допущеним до семестрового контролю (екзамену) за умови успішного навчання упродовж семестру, а саме: рейтинг його поточної успішності повинен складати від 50 до 100 балів.

Нарахування рейтингових балів під час екзамену здійснюється незалежно від поточної успішності в межах від 1 до 100 балів.

Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень студентів та шкала нарахування рейтингових балів з теоретичних питань

Школа рейтингових балів	20 балів	15 балів	10 балів
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
повнота	- відповідь повна, обгрунтована, системна; - досконале володіння понятійним апаратом.	- відповідь неповна, без належного обгрунтування; - володіння понятійним апаратом з незначними неточностями, помилками.	відповідь поверхова, названі окремі положення, невміння виділити головне і другорядне; часткове володіння понятійним апаратом.
логічність	- відповідь логічно структурована; - тези аргументовані, вагомі; - зроблені повні висновки.	- відповідь з частковим порушенням послідовності; - аргументи недостатньо переконливі; висновки не суттєві.	- відповідь непослідовна; - аргументи поодинокі або відсутні; - висновки відсутні.

глибина	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє концептуальні знання; високий ступінь володіння станом питання (історії питання та сучасних психолого-педагогічних досліджень); - критично осмислює основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності. 	- відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена. Історію та сучасний стан проблеми висвітлено частково	- відповідь демонструє нечіткі уявлення здобувача вищої освіти про об'єкт вивчення, поверхове висвітлення проблеми з називанням окремих прізвищ дослідників
зв'язок з практикою	<ul style="list-style-type: none"> - спирається на передовий педагогічний досвід та на власний практичний досвід; - прогнозує розвиток педагогічних явищ, творчо моделює педагогічну ситуацію, спираючись на теоретичні позиції. 	- наводить поодинокі приклади з власної практики; відчуває незначні труднощі у прогнозуванні та моделюванні педагогічних явищ.	<ul style="list-style-type: none"> - не пов'язує відповідь практичним досвідом; - моделює педагогічні ситуації стандартними алгоритмами.
інтегрованаість знань	<ul style="list-style-type: none"> - інтегрує знання з сумісних дисциплін; - творчо інтерпретує данні інших наук. 	- недостатньо інтегрує знання	- інтеграція з суміжними дисциплінами відсутня.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності		Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
78-89	B	добре	
65-77	C		
58-64	D	задовільно	
50-57	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Узагальнені критерії оцінювання:

- «відмінно/А», 90 - 100 балів - здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті компетентності для вирішення практичних завдань, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили;

- «добре/В», 78 - 89 балів - здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;

- «добре/С», 65 - 77 балів - здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок;

- «задовільно/Д», 58 - 64 бали - здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;

- «задовільно/Е», 50 - 57 бали - здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні (обсяг набутих компетентностей здобувача відповідає мінімальним критеріям);

- «незадовільно/ФХ», 35 - 49 балів - здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу (до 20 %); - «незадовільно/Г»,

1 - 34 бали - здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів і потребує повторного вивчення курсу навчальної дисципліни.

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні:

Базова

1. Богуш А.М. Вибрані педагогічні твори. У 9-ти томах. Кам'нець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута». 2025. Т. 3. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / За ред. А. М. Богуш. 552с.
2. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Навчально-методичний посібник. - К: Видавничий Дім «Слово», 2020. 285 с.
3. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільних закладах /за ред. А.М.Богуш. К.: Вища школа, 2022 13с.
4. Конопляста С.Ю. Формування просторового мислення у дітей із системними мовленнєвими вадами, обумовленими затримкою психічного розвитку. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка та психологія*: зб. наукових праць. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2025. № 4. С. 105 – 112

Додаткова:

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Част. I і II. К.: Видавничий Дім «Слово», 2025. 720 с.
2. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки. Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.: Вища школа; 2020. 212с.
3. Зрожевська А. Опис – основа зв'язної розповіді. *Дошкільне виховання*. 2021. №2. с.4 - 5.
4. Луценко І.К. Лексична робота з українського мовлення з дітьми старшого дошкільного віку. К.: Освіта, 2024.187с.

5. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови у дітей . К.: Вища школа 2023.194с.
6. Сучасна українська літературна мова . за ред. М.Я.Плющ, 2 вид. К.: Вища школа, 2020.
7. Манько Н.В. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей раннього віку. *Дефектологія* 2025. № 1. С. 41 – 44.
8. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників Автор. колект.: Н. М. Стадненко, Т. Д. Ілляшенко, Л. В. Борщевська, А. Г. Обухівська. Кам'янець-Подільський: Абетка.2024. 196с.

Інтернет-ресурси:

Сайт БДПУ [http:// bdpu.org](http://bdpu.org)

Бібліотека БДПУ [http:// edu.bdpu.org](http://edu.bdpu.org)